27. 11. 2009

ID: 59239

Náhradní pozemek

Nárok oprávněné osoby na náhradní pozemek je právem, které je vymožitelné, je soudem chráněno, a lze je realizovat uložením povinnosti uzavřít smlouvu. V řízení o převod náhradního pozemku podle § 11 odst. 2 zákona o půdě není soud plně vázán žalobním petitem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 4265/2007, ze dne 2.4.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JUDr. I. N., zastoupeného advokátem, proti žalovanému P. f. Č. r., o nahrazení projevu vůle, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 14 C 329/2006, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2007, č. j. 62 Co 13/2007-68, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. dubna 2007, č.j. 62 Co 13/2007-68, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 19. září 2006 č.j. 14 C 329/2006-44, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 10 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 10 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 19.9.2006, č.j. 14 C 329/2006-44, zamítl návrh, aby žalovaný byl povinen uzavřít s žalobcem smlouvu o převodu pozemku číslo parcely 4501/43 (zahrada) o výměře 3.830 m2 v katastrálním území S. Vyšel ze zjištění, že restituční nároky žalobce založilo rozhodnutí Pozemkového úřadu hl. m. P. ze dne 9.7.1998 a tento nárok byl finančně vyjádřen částkou v celkové výši 5.323.992,30 Kč. Dále vzal za prokázané, že žalobce se bezúspěšně zúčastnil značného počtu výběrových řízení, přičemž nejméně ve 39 případech nabídla třetí osoba v rámci veřejné nabídky za nabízený pozemek cenu pouze o 1,- Kč vyšší. Soud prvního stupně posuzoval uplatněný nárok podle § 11 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o půdě“). Vyslovil, že v § 11a v zákoně o půdě je blíže upraven postup při převodu náhradních pozemků, a to tak, že pozemky převádí pozemkový fond na základě veřejných nabídek. Konstatoval, že aplikace zákona o půdě v mnoha případech nevedla k odstranění křivd, jež jsou účelem zákona o půdě, nýbrž založila křivdy nové. Zaujal názor, že soud není oprávněn obcházet zákonem stanovený způsob převodu pozemku. Věc posoudil podle § 154 odst. 1 o.s.ř. s tím, že pro soud je rozhodující stav v době vyhlášení rozsudku a zákon č. 131/2006 Sb. neobsahuje úpravu přechodných ustanovení, týkajících se dané věci. Soud prvního stupně proto považoval za nerozhodné, zda byla žaloba podána před účinností uvedeného zákona či po ní.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne ze dne 25.4.2007, č.j. 62 Co 13/2007-68, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Převzal skutková zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se rovněž s jeho právním posouzením. Odkazoval na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 26 Cdo 1478/2000 s tím, že oprávněné osobě vzniká při aplikaci ustanovení § 11 odst. 2 zákona o půdě pouze právo na poskytnutí obecným způsobem specifikovaného náhradního pozemku, avšak nemá vůči Pozemkovému fondu nárok na jeho výběr. Shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že oprávněná osoba nemá obecně právo na uzavření smlouvy o bezúplatném převodu vybraných pozemků se žalovaným bez toho, aby byl respektován zákonem předepsaný postup při tomto převodu, a to ani s ohledem na skutečnost, že žalovaný nepostupuje důsledně podle zákona o půdě a dlouhodobě neplní svou povinnost bezúplatně převádět náhradní pozemky oprávněným osobám formou veřejné nabídky.

Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu (výroku I., II.) podal žalobce včas dovolání, jehož přípustnost dovozoval z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. s tím, že rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé zásadní právní význam. V dovolání poukazoval na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 1847/2001, sp. zn. 28 Cdo 2259/2006 a Ústavního soudu ČR sp. zn. ÚS 495/02 a sp. zn. Pl. ÚS 6/05. Tvrdil, že je původní oprávněnou osobou, na kterou s ohledem na nález Ústavního soudu ÚS 6/05 nedopadá mezní lhůta pro naturální restituci. Podle dovolatele v rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 2259/2006 dovolací soud neřešil ani to, zda je možné žalobou na nahrazení projevu vůle požadovat převod pozemku, který byl marně nabídnut ve veřejné nabídce. Namítal, že zásadní otázkou pro posouzení žalobního návrhu je vymezení právního režimu převodu jinému pozemku ve vlastnictví státu k uspokojení nároku, který vznikl nevydáním pozemků. Konstatoval, že z hlediska posouzení platnosti právního úkonu má jediný a zásadní význam aplikace ustanovení § 11 odst. 2 zákona o půdě. Dále tvrdil, že zákon umožňuje i převod náhradního pozemku v obci jiné, pokud s převodem takového pozemku osoba disponující s nárokem na převod souhlasí. Konstatoval, že novela provedená částí třetí zákona č. 131/2006 Sb. je v rozporu se zásadnou rovnosti vyjádřenou v článku 1 Listiny práv a svobod. Namítal, že převodem pozemků na žalobce nedošlo k porušení předpisu, který zakládá právo třetí osoby na nárokový převod, vylučuje pozemky z převodu nebo stanovuje cenový režim převodu. Podle dovolatele žalovaný svým interním rozhodnutím činí selekci pozemků určených pro uspokojení nároku místo toho, aby tento výběr byl na osobách, které disponují s restitučním nárokem. Vytýkal soudu prvního stupně, že nepřipustil změnu petitu žalobního návrhu a ani se jí nezabýval.. Navrhl proto zrušení rozhodnutí odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Vyjádření k dovolání nebylo podáno.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací při posuzování tohoto dovolání zjistil, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou - účastníkem řízení řádně zastoupeným advokátem (§ 240 odst. 1 o. s. ř., § 241 odst. 1 o. s. ř.). Přípustnost dovolání v této věci vyplývá z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Přezkoumal proto dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu a dospěl k závěru, že dovolání nelze upřít opodstatnění.

Posouzení přípustnosti dovolání, které v této věci směřuje proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu (§ 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř.) se odvíjí od zjištění, zda napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. O takový případ jde ve smyslu § 237 odst. 3 o.s.ř. tehdy, řeší-li rozhodnutí odvolacího soudu otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

O posledně uvedenou alternativu jde v této věci, takže dovolání, které je důvodné podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.

Dovolací soud v prvé řadě konstatuje, že problematika převodů náhradních pozemků podle § 11 odst. 2 zákona o půdě je mimořádně složitá a ze strany zákonodárce upravena velmi nejasně a nesystematicky. Na druhé straně soudy nemohou při plnění svého poslání chránit zákonem založená práva občanů zaujmout stanovisko, že jim právní předpisy neumožňují tato práva chránit. Jejich povinností je proto vykládat stávající předpisy tak, aby své poslání plnily a případné mezery či nejasnosti v právních předpisech zaplnily judikaturou, která vychází z účelu zákona a ctí i mezinárodní smluvní závazky státu. Dále dovolací soud považuje po uplynutí řady let od účinnosti zákona o půdě za zřejmé, že žalovaný nezvládl svou povinnost poskytnout náhradní pozemky oprávněným osobám ve velkém množství případů, a nedával přednost plnění tohoto závazku před prodejem státní půdy. Je proto třeba vycházet z judikatury soudů, včetně Ústavního soudu, které se touto problematikou již vícekrát zabývaly, a najít spravedlivé řešení tohoto problému.

Z tohoto hlediska považuje dovolací soud za potřebné shrnout základní judikáty Nejvyššího soudu ve spojení s nálezy Ústavního soudu.

V rozsudku ze dne 22.8.2002, sp.zn. 28 Cdo 1847/2001, vyslovil, že nárok oprávněné osoby na náhradní pozemek je právem, které je vymožitelné, je soudem chráněno, a lze je realizovat uložením povinnosti uzavřít smlouvu.

Tento závěr platí i po účinnosti novely zákona o půdě, kterou do něj byl začleněn § 11a, jak Nejvyšší soud judikoval rozsudky ze dne 13.12.2007, sp.zn. 28 Cdo 4180/2007, nebo např. ze dne 21.2.2008, sp.zn. 28 Cdo 4949/2007.

Závěr o povinnosti žalovaného převádět náhradní pozemky jen na základě veřejné nabídky a o neplatnosti smluv o převodu vlastnictví k pozemkům, učiněném bez veřejné nabídky, byla vyslovena v rozsudku ze dne 11.6.2007, sp.zn. 28 Cdo 3042/2006.

Závěr, že právo oprávněné osoby na náhradní pozemek nezahrnuje i právo na výběr pozemku, je obsažen v rozsudku ze dne 29.1.1997, sp.zn. 26 Cdo 1478/2000. Tento závěr byl zčásti modifikován nálezem Ústavního soudu ze dne 4.3.2004, sp.zn. III.ÚS 495/02, který v případě prokázané liknavosti, či přímo svévole se strany Pozemkového fondu přiznal oprávněné osobě možnost požadovat převod konkrétního pozemku.

Další rozsudky Nejvyššího soudu se vztahují k právu osob, které získaly nárok na náhradní pozemek převodem od jiných osob, např. rozsudek z 11.6.2007, sp.zn. 28 Cdo 3042/2007, ale i ze dne 30.11.2007, sp.zn. 28 Cdo 436/2007.

Dovolací soud neshledává důvod pro odklon od shora uvedené své judikatury, a shledává, že rozsudek odvolacího soudu s ní není zcela v souladu.

Dovolací soud v dané věci považuje za nutné zdůraznit, že v řízení o převod náhradního pozemku podle § 11 odst. 2 zákona o půdě není soud plně vázán žalobním petitem.

Pokud totiž oprávněná osoba požaduje uspokojení svého práva na náhradní pozemek, které žalovaný může plnit vícero způsoby, jde o řízení o určitém způsobu vypořádání ve smyslu § 153 odst. 2 o.s.ř. Podstatou uplatněného návrhu je nárok na převod náhradního pozemku, soud však není vázán žalobním petitem, podle něhož má být převeden konkrétní pozemek. Soud může podle uvedeného ustanovení překročit návrh účastníků, protože z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Takto již dovolací soud dříve judikoval, s tím, že tento postup by byl nepoužitelný jen v případě, že by jej žalobce odmítl, tj. odmítl by jiné plnění, než převodem jím označených pozemků. Bez toho by ostatně ani nebylo rozhodnutí soudu možné; jde o procesní postup soudu potřebný pro jeho rozhodnutí ve věci, kterým je pouze rozhodnutí o povinnosti převést konkrétní pozemky.

Soudy tedy nepostupovaly správně podle § 153 odst. 2 o.s.ř., pokud nezjistily, zda žalobkyně souhlasí s převodem i jiných vhodných pozemků podle rozhodnutí soudu. Nárok uplatněný žalobou tedy neposoudily správně (§ 241 odst. 2 písm. b/ o.s.ř.).

Rozsudek odvolacího soudu proto nebyl shledán správným, a stejně tak i rozsudek soudu prvního stupně. Oba rozsudky byly proto v dovolacím řízení zrušeny, a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta za středníkem a odst. 3 o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování